

Галагуз І.В.

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЦЕНТРАЛЬНОГО ПОЛІССЯ ЯК ОСЕРЕДКИ ВІДРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЕТНІЧНОСТІ

У статті розкрито роль національно-культурних товариств національних меншин у процесах збереження, відродження та розвитку духовної та матеріальної культури етнічних груп на території Київщини та Житомирщини наприкінці ХХ – початку ХХІ століття.

Ключові слова: національна меншина, національне відродження, духовна і матеріальна культура, національні традиції, національно-культурні товариства.

Iryna Galahuz. National cultural organizations of Central Polissya as cell of revival and development of ethnicity. In the article the role of national cultural societies of national minorities in the process of preservation, restoration and development of spiritual and material culture of ethnic groups in the territory of Kyiv and Zhytomyr areas in the late XX – early XXI century.

Keywords: national minority, national revival, spiritual and material culture, national traditions, national-cultural societies.

Етнонаціональне відродження стосується передусім духовної сфери життя суспільства, розпочинаючись з самопізнання, з ототожнення себе з представниками якогось окремого етносу і з усвідомлення необхідності краще знати історію свого народу, його мову, культуру, традиції, його місце серед інших народів світу. Культуру звикли поділяти на матеріальну і духовну (відповідно до двох способів суспільного виробництва). До другої відносять різні види духовної творчості (освіта, наука, мистецтво, виховання), діяльність конкретних засобів (преса, радіо, телебачення, театри, клуби та інші спеціальні заклади) [1]. Дослідження національно-культурного відродження етнічних меншин, їхньої духовної й матеріальної культури на сучасному етапі допомагає відповідним органам влади проводити виважену етнонаціональну політику, спрямовану на формування толерантного клімату в державі та на запобігання міжнаціональній ворожнечі, що стала бідою для багатьох країн сучасного світу.

З проголошенням державної незалежності України склалися реальні умови етнокультурного відродження етнічності. Серед причин, що сприяли цьому, варто виокремити прийняття правових актів, що стосувались питань етнонаціональної політики, створення громадських органів самоорганізації, започаткування преси мовами національних меншин, налагодження тісних відносин з їхніми історичними батьківщинами.

Одним з проявів відродження духовної і матеріальної культури національних меншин України є створення та діяльність національно-культурних товариств, які об'єднують людей для запровадження різноманітних заходів, спрямованих на сприяння етнічному відродженню тієї чи іншої меншини. Існування національно-культурних товариств дає змогу громадянам, що не належать до титульного етносу, найбільш повно реалізувати право на вивчення, збереження та розвиток своєї етнічної культури, мови, традицій, що за важких економічних умов держава не завжди може забезпечити.

Метою цієї статті є вивчення етнічної мобілізації національних меншин Центрального Полісся, яке реалі-

зовано у діяльності національно-культурних товариств. За чинним адміністративно-територіальним поділом Центральне Полісся охоплює Північну Київщину (включно з Києвом, Фастовом, Васильковом), Житомирщину (окрім південних районів), Рівненщину (окрім крайнього півдня). Центральна частина Українського Полісся обіймає території, локалізовані річками Дніпро і Горинь, обмежені на Півночі державним кордоном між Україною й Білоруссю, на Півдні – умовною лінгво-етнологічною лінією Рівне – Новоград-Волинський – Житомир – Київ.

За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 р. на Київщині проживало 1821 тис. осіб. З них 1684,8 тис. осіб (92,5%) становили українці, а 136,2 тис. осіб – представники понад 120 національностей, серед яких росіяни становлять 6%, білоруси – 0,5%, поляки – 0,2%, вірмени, молдовани, євреї, азербайджанці – по 0,1% населення області. Разом представники національних меншин становлять 7,5% від загальної кількості населення Київської області [2].

Найбільш компактно проживають росіяни: у містах Біла Церква, Ірпінь, Бровари, Бориспіль, Фастів, Славутич, Васильків та в Києво-Святошинському, Обухівському, Васильківському, Вишгородському, Бородянському районах. Менш компактно мешкають білоруси, поляки, вірмени, молдовани та євреї. Решта представників етнічних спільнот проживають в різних регіонах області і є нечисельними. В м. Києві проживає найбільша кількість євреїв (17,2% від їхньої загальної кількості).

Житомирська область репрезентує регіони України, що є найбільш наближеними до моноетнічних, маючи, проте, в складі свого населення «старі» (традиційні) національні спільноти – російську, польську, єврейську, молдавську тощо, які компактно проживають на її території. Нині на Житомирщині залишилося небагато населених пунктів з однонаціональним населенням. Перше місце серед національних меншин Житомирщини, як і України загалом, за чисельністю представників займають росіяни. Майже 68% росіян Житомирщини проживають у Житомирі та трьох містах обласного підпорядкування. Із сільських районів

росіяни найбільш компактно розселені в Житомирському (3,6 тис. осіб) і Коростишівському (2 тис. осіб) [3]. За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 р. у Житомирській області мешкало 1389 тис. осіб. З них 1254,8 тис. осіб (90,3%) становили українці, а 134,4 тис. осіб – представники понад 100 національностей, серед яких росіяни становлять 5%, поляки – 3,5%, білоруси – 0,4%, євреї – 0,2%, молдовани, німці, чехи, вірмени, роми по 0,1% населення області [4].

Житомирщина зберегла статус регіону, де мешкає найчисленніша в Україні польська діаспора – 49 тис. поляків при загальній кількості 144,1 тис. осіб, які задекларували своє польське походження. Попри зменшення кількості польського населення області, порівняно з переписом 1989 року на 29,3%, поляки залишаються впливовою національною меншиною Житомирщини. У восьми районах Житомирщини поляки є другими за кількістю після українців. Найбільша частина поляків проживає в Баранівському (10,7%), Дзержинському (10,5%) і Червоноармійському (8,9%) районах, які в минулому входили до складу єдиного в СРСР польського (Мархлевського) району[5].

В Житомирській області створені і функціонують 63 національно-культурні товариства, 14 із яких мають обласний статус. Найбільш активними і впливовими серед них є Польське наукове товариство у Житомирі; обласна Спілка поляків України; обласне німецьке національно-культурне товариство «Відергебурт»; Житомирська міська Спілка волинських чехів; Житомирська міська вірменська община «Еребуні»; обласна громадська організація «Русское содружество».

Найбільш структурованою національною меншиною Житомирщини є поляки, які створили 24 товариства. Активно функціонує Товариство польської культури на Житомирщині. Члени Житомирської обласної Спілки поляків України боролися за повернення католицьких храмів парафіянам, на чолі з Валентином Грабовським розпочали діяльність, спрямовану на збереження історичної і культурної пам'ятки – польського кладовища у Житомирі.

В області постійно відбуваються міжнародні краєзнавчі конференції, присвячені українсько-польським взаєминам, фестивалі польської культури. Щорічно урочисто відзначаються найважливіші національні (святкові заходи з нагоди Дня Незалежності Республіки Польща, Конституції 3 Травня, День Полонії і Поляків за кордоном) та релігійні свята. Багато учасників та глядачів приїздить на Дні польської культури до Бердичева. Великого розголосу набув фестиваль дитячої творчості «Бо світ – це ми» у Володарськ-Волинському. Відомий також обласний фестиваль польської культури у Романові. Новою ініціативою Спільноти поляків є фестиваль «Польська колядка на Житомирщині» у Коростені. Започаткований Фестиваль польської культури в Олевську. В області щорічно відбуваються Дні польської культури, участь у яких беруть колективи художньої самодіяльності Білорусі, Молдови і Республіки Польща. У 2008 році за сприяння Спільноти поляків України у Житомирській області в обласному центрі утворився Польський театр.

Польське національне об'єднання «Полонія», порівняно з іншими національними товариствами, проявляє найбільшу активність. Його очолює Тадеуш Ренькас. «Полонія» придбала приміщення, де згодом облаштували «Польський дім». Об'єднання постійно бере участь в усіх заходах, пов'язаних із регулярними приїздами повноважних делегацій з Польщі, проведенні мистецьких і спортивних фестивалів, у тому числі й міжнародних [6]. Саме представники польської меншини відзначають перевагу питання державної підтримки у збереженні рідної мови і етнічної культури над іншими проблемами.

Децю пожвавили свою діяльність вірмени, азербайджанці та чехи, які проживають на території області. Одним із таких товариств є Житомирське національно-культурне товариство чехів, що виникло в Житомирі 1991 року. Очолює його Емілія Снідевич. До товариства входить 185 чеських сімей – практично всі ті, що проживають у Житомирі. Товариство проводить плідну роботу, зокрема, у культурно-просвітницькій сфері, що сприяє гармонізації міжетнічних відносин. Загальні збори членів товариства

проводяться один раз на рік всією громадою. Втім, щовівторка представники товариства збираються і обговорюють питання культурного спрямування [7]. Основна діяльність товариства націлена на збереження традицій, культурних і духовних цінностей чеської спільноти, що проживає на теренах Житомирщини. Чеська громада у Житомирі є однією із найбільших в Україні [8].

Для збереження єдності з історичною батьківщиною товариство співпрацює з Чехією. Щороку у вересні представники чеської громади з Житомира беруть участь в міжнародному фестивалі у Празі. Серед тих колективів – дитячий танцювальний ансамбль та чеський жіночий хор (17 жінок).

Для відновлення і розвитку історико-культурних традицій етнічні чехи шанують національні свята. Це: «Посвіцини» – збирання урожаю; «Голченска» – свято незаміжних дівчат, які влаштовують конкурси, забави, і на це дійство запрошують хлопців; «Помаска» – свято, подібне до вербної неділі, коли свяченими гілочками хлопці б'ють дівчат; «Шикрале» – дитяче свято, де ласощами і гостинцями пригощають дітей. Невід'ємними святами, як і для всіх українців, є Різдво і Великдень [9]. Для багатьох представників чеської громади Житомир став рідною землею.

У контексті реалізації Програми соціально-духовного відродження ромів України активізувалась робота трьох ромських національно-культурних товариств.

У 1995 році з ініціативи етнічних німців, що проживають на території Житомирщини, було створено обласне німецьке національно-культурне товариство «Відергебурт» з метою відновлення та розвитку мови, культури, релігії, притаманних німецькій етнічності. Головою товариства «Відергебурт» Житомирщини є Володимир Піньковський, який має польське і німецьке коріння. Основна діяльність товариства спрямована на роботу з дітьми та молоддю, а також на соціальне і гуманітарне забезпечення представників німецької меншини, що потребують допомоги. Товариство опікується не лише німцями, які мешкають в обласному центрі, а й на території всієї області [10].

Німецька спільнота розсіяна територією області, найбільше етнічних німців мешкає у Новоград-Волинському районі. Членами товариства «Відергебурт» є близько 300 осіб. Товариство організовує велику кількість проектів як на міському, так і на всеукраїнському рівні. Наприклад, товариство щороку організовує мовні табори для дітей і молоді німецької меншини зі всієї України. Разом із школами Житомира та Житомирським державним університетом проводиться олімпіада з німецької мови. При товаристві постійно працюють курси німецької мови і недільна школа для дітей, де вивчається мова, культура та історія. У товаристві діють два музичні колективи, які беруть участь у багатьох фестивалях та концертах, – дитячий танцювальний колектив «Посмішка» і вокально-інструментальний ансамбль «Едельвейс». Спільно з музичним училищем ім. Віктора Косенка й обласною філармонією товариство «Відергебурт» щороку проводить міжнародний конкурс виконавців ім. Святослава Ріхтера.

Представники німецької меншини шанують і підтримують свої національні традиції, зокрема релігійні свята – Вайнахт (Різдво) та Остерн (Великдень). На відміну від українців, традиційним атрибутом великодніх днів, крім яскраво розфарбованих крашанок, є випечені або шоколадні зайці. Щороку в жовтні житомирська молодь влаштовує «Октоберфест» – німецьке світське традиційне свято, коли виключно виконується німецька музика, танцюють у німецькому стилі, вдягаються у національний одяг, проводяться лицарські бої, а також запрошуються гості з Німеччини.

Етнічні німці Житомира переважно спілкуються російською мовою, оскільки свого часу повернулися сюди з Казахстану, Росії, Середньої Азії. Німецькою розмовляють лише на спільних зустрічах, при відвіданні посольства і під час приїзду делегацій з Німеччини. Кожен етнічний німець вільно володіє німецькою мовою, проте користується нею лише у певних ситуаціях.

Німецьке історичне товариство «Волинь» налагодило плідні контакти із житомирським краєзнавчим видавництвом «Волинь», результатом чого став випуск у Жито-

мирі часописів «Волинські зошити» (німецькою мовою), кількох книг про життя і діяльність німців у нашому краї (українською, німецькою, російською та англійською мовами). Здійснюється обмін учнівськими групами між містами Новоградом-Волинським (Україна) і Візентхайдом (Німеччина), У житомирській загальноосвітній школі №16 з поглибленим вивченням німецької мови силами товариства «Волинь» обладнано постійно діючу виставку «Німці Волині і Київщини». В деяких школах Житомира діти вивчають німецьку мову за бажанням. Вищу освіту етнічні німці Житомира мають змогу здобути в Одеському політехнічному університеті, де діє німецький факультет. Програма підтримки етнічних німців дає змогу навчатися та проходити стажування у Гете-Інституті, що працює у Києві з 1993 року. Гете-Інститут став центром сприяння вивченню німецької мови та культури громадянами України.

Посольство Німеччини у Києві спільно з Гете-Інститутом в Україні у вересні-жовтні 2008 року провели всією Україною, зокрема, і на території Центрального Полісся, Тижні німецької культури, які покликані посилити зацікавленість до Німеччини, її мови, культури та економіки й продемонструвати прагнення Німеччини до живого і партнерського культурного обміну з Україною. Серед основних подій, що відбулися, – виставка Дрезденського Кабінету мідної гравюри в Національному художньому музеї України, концерт у Національній Київській філармонії з солістами Лейпцизької опери (диригент Роман Кофман), дві театральні постановки («Марат» – інсценізація Катрін Кацубко, «Войцек» – інсценізація Андрія Жолдака), концерти біг-бенду телеканалу «ВДР» у Києві, великий фестиваль європейського сучасного мистецтва, а також великий Німецький кіно- і телетиждень з кінопоказом по всій країні[11].

За підтримки Державного комітету України у справах національностей і релігій України 30 травня 2008 року в Житомирському педагогічному університеті відбулася олімпіада з німецької мови, історії та культури Німеччини. Головна мета проведення олімпіади – популяризація

німецької мови як однієї з найдавніших та найпоширеніших мов в Європі, поглиблене ознайомлення учасників та жителів міста з історією Німеччини та культурним надбанням німецького народу. Олімпіаду організували Житомирське обласне німецьке національно-культурне товариство «Відергебурт» спільно з Гете-Інститутом та факультетом іноземних мов Житомирського педагогічного університету ім. Івана Франка. Захід відбувся в рамках Програми розвитку Європейської хартії регіональних мов або мов національних меншин. В олімпіаді взяли участь учні старших класів загальноосвітніх шкіл, колегіумів та гімназій, студенти коледжів та вузів, особи, які знають або вивчають німецьку мову, цікавляться історією та культурою Німеччини [12].

При Житомирському товаристві «Відергебурт» працює рада, яка проводить збори 1–2 рази на рік. На зборах звітують про проведену роботу за певний час і обговорюють завдання на майбутнє. Проекти товариства мають гуманітарний та соціальний характер. Наприклад, оздоровлення етнічних німців у санаторії Дениші, що на Житомирщині, відновлення лютеранського кладовища у Житомирі, надання медичних та соціальних послуг (окуляри, слухові апарати, візки) людям, які цього потребують. Допомога надається за кошти німецького уряду, в основному до Різдва.

Між українцями і німецькою меншиною на Житомирщині і Київщині існує міжнаціональне порозуміння. Люди не діляться за національною ознакою, і це нині не є проблемою. Як і громадяни України, етнічні німці беруть участь у політичному житті держави. Георгій Мозер, німець за походженням, був депутатом Верховної Ради України у 1990-ті роки, а нині працює директором ВАТ «Взуттєва фабрика «Крок» у Житомирі.

Основний акцент громадські організації німецької етнospільноти Центрального Полісся роблять на реалізацію програми повернення німців в Україну, облаштування їхнього життя. Адже, як відомо, саме нерозв'язані соціальні проблеми стають причиною міжетнічних конфліктів та непорозумінь. Звертається

увага на запобігання виїзду на історичну батьківщину. Батьківщиною для етнічних німців є Україна, а Німеччина для них – це прабатьківщина і повертатися туди більшості не хочеться. Рідна земля тут, а шукати щастя на фактично чужих землях немає сенсу. Існують всі можливості для достатньої самореалізації і в Україні. На сьогодні процес міграції до Німеччини припинено, на що вплинуло два чинники: зміна правил і оформлення переїзду та підвищення рівня життя в Україні. Випадків повернення з Німеччини теж немає, лише один-два рази на рік деякі сім'ї приїждять погостювати. Наприклад, сімейство заслужених артистів України Емануїла та Людмили Сакс, які тривалий час прожили у Житомирі і працювали у 1990-ті роки в місцевій філармонії, приїждять із Берліна.

Згаданий вище голова товариства «Відергебурт» Володимир Піньковський вважає його осередком відродження і розвитку німецької етнічності на Житомирщині. Товариство планує на майбутнє мати лише партнерські відносини з німецькою державою. Розроблено програму «Житомир – місто, яке готове до партнерства. Німецька громада Житомира – міст між Україною та Німеччиною».

Загалом міжнаціональні відносини на Поліссі є толерантними і доброзичливими. Усталенню атмосфери міжнаціонального порозуміння значною мірою сприяє діяльність Координаційних рад при облдержадміністраціях, на засіданнях яких розглядаються питання життєдіяльності національно-культурних товариств. На Житомирщині практично вирішене питання про надання окремих приміщень національно-культурним товариствам на пільгових умовах або безоплатно. В області створено 28 аматорських колективів, які пропагують культуру національних меншин, з них 7 хорових (польські) – 173 учасники; 4 танцювальних (2 польські, 1 німецький і 1 єврейські) – 102 учасники; 5 фольклорних (4 польські, 1 російський) – 84 учасники; 10 вокальних (5 польські, 1 російський, 1 німецький, 1 чеський, 2 єврейські) – 199 учасників; 2 театральних (1 польський, 1 єврейський) – 45 учасників [13]. Аматорські колективи національних меншин беруть участь у

щорічному огляді художньої самодіяльності районів і міст області. Відомі далеко за межами області творчі колективи, створені національно-культурними товариствами області, зокрема, «Поліські соколи», дитячі «Короліски», «Дзвонечки», «Акварельки». Вони постійно беруть участь у міжнародних фестивалях у Польщі.

При національно-культурних товариствах вивчають польську, німецьку, чеську, грецьку мови. Інформаційні потреби національних меншин області задовольняють ЗМІ національних меншин. В області зареєстровано 10 друкованих видань національних меншин, зокрема, польської («Gazeta Polska», «Mozaika Berdyczowska», «Słowo Polskie», «Замкова гора»), російської («Вечерний Житомир», «Русское слово»), єврейської («Житомир єврейський», «Шолом», «ГАН ИСРОЭЛЬ», «Навстречу Мошиаху»). Засновниками видань є релігійні і громадські організації, юридичні й фізичні особи.

Польське життя регіону також презентує інформаційно-аналітичне видання «Полонія Житомирщини». Це видання є енциклопедією полонії Житомирщини, каталогом громадських організацій в кожному з районів області та м. Житомира, художні колективи, навчальні заклади з викладанням польської мови, а також курси, польські видання, бібліотеки і музеї, радіо, телебачення, олімпіади, конкурси, фестивалі і конференції. Окремий розділ видання присвячено костюлу – Римо-католицькій церкві, єдиному місцю у суспільному просторі, де за радянських часів функціонувала польська мова і де було багато зроблено для підтримки і розвитку культури польської громади [14].

У Київській області зареєстровано 57 громадських організацій національних меншин. З них єврейських громад налічується 17, німецьких – 7, польських – 6, ромських – 6, російських – 5, азербайджанських – 4 (в тому числі 2 – міжнародні) та болгарське, грецьке, молдовське, литовське, албанське, китайське, узбецьке, палестинське, африканське товариства – по 1, а також міжетнічна Білоцерківська громадська національно-культурна спілка «Слов'янка», міжнаціональний обласний осередок Міжнародної громадської організації «Україна–Польща–Німеч-

чина», міжнаціональне представництво Міжнародної організації «Міжнародний зв'язок з країнами Південно-Східної Азії і Азіатсько-Тихоокеанського регіону» [15]. З метою координації діяльності громадських організацій національних меншин створено обласний національно-культурний центр «Єдність і злагода».

Активну участь в культурному житті області беруть німецькі національні товариства «Відергебурт» (міста Біла Церква та Славутич). З 1992 р. у Києві працює центр німецької культури «Відерштраль» («Широкий промінь»). Центр німецької культури «Відерштраль» є навчально-освітнім центром в Україні та включає навчальний німецький клуб «Август» та екзаменаційний центр. Центр «Відерштраль» виник як добродійна громадська організація з ініціативи етнічних німців України. Нині це не лише центр зустрічей німецької меншини, але й авторитетний культурно-освітній центр для всіх киян, які цікавляться німецькою мовою, культурою і традиціями Німеччини й Австрії. Центр пропонує багаторівневу систему навчання для малят, школярів і дорослих, в групах та індивідуально, з кваліфікованими викладачами та носіями мови. Також є можливість відвідувати клуби за інтересами німецькою мовою, що ознайомлюють з історією і життям сучасної Німеччини. Відвідувачі мають змогу брати участь в мовних і екскурсійних програмах. В центрі існує велика німецькомовна бібліотека, аудіо- та відеотека [16].

1 вересня 2010 року у Києві було святково відкрито Німецьку школу. У відкритті взяли участь голова Подільської райдержадміністрації Євген Романенко та посол Федеративної Республіки Німеччина в Україні Ганс-Юрген Гаймзют. Гасло Німецької школи – «Відкрийте своїй дитині шлях до Європи!». Школа орієнтується на європейські освітні ідеали і прагне надати глибоку цілісну загальну освіту. Викладають у школі кваліфіковані німецькі й українські вчителі. Серед учнів школи, окрім етнічних німців, є українці та представники інших національностей, що зацікавлені у вивченні німецької мови й культури. Для українських

школярів (громадян України) в школі розроблена німецько-українська навчальна програма, яка узгоджується з відповідними державними установами. Згідно з цією програмою викладання для українських учнів спільно з німецькими значною мірою здійснюється німецькою мовою. Втім, водночас школа гарантує також україномовну освіту та сумісність між німецькою школою і шкільною системою України [17].

У листопаді 2010 року в Національній музичній академії імені Петра Чайковського в Києві проведено Свято німецького фольклору з ініціативи Німецького молодіжного культурного центру «Німецьке джерело» і за підтримки Ради німців України – представницького органу німецької меншини України. Заснована в 2005 році на III з'їзді німців України для координації німецького етносу і німецьких громадських організацій, Рада німців є вищою формою самоорганізації німців України. До грудня 2009 року її очолював Георгій Мозер, а на даний момент – Володимир Лейсле. У заході взяли участь представники різних національних меншин із багатьох міст України: Києва, Сімферополя, Житомира, Харкова, Львова, Кіровограда та інших. Під час свята відбулися виступи творчих колективів, серед яких – народний німецький молодіжний ансамбль фольклорного та сучасного танцю «Jugend» («Молодь»), дитячий танцювальний ансамбль «Посмішка», вокальний колектив «Wiedergeburt» («Відродження»), Народний театр німецького танцю «Deutsche Guelle», німецький вокальний фольклорний ансамбль, танцювальний колектив «Zusammen» («Разом»), вокальний ансамбль «Hoffnung» («Надія»), дитячий німецький вокальний колектив «Glocklein» («Дзвіночок»). Також було проведено тематичні виставки, на яких відбулася презентація національних костюмів, демонстрація картин та виробів народно-ужиткового мистецтва німецької громади. Для гостей та учасників заходу було проведено майстер-класи з національних танців та інтерактивні ігри. Завершився фестиваль святковим концертом і нагородженням учасників, діяльність яких спрямована на відродження та поширення німецької культури в Україні.

Наприкінці 1980-х років сформувалися сприятливі умови для національно-культурного, мовного та духовного відродження польської національної меншини в Україні. Так, 1988 року в межах Українського відділення Товариства радянсько-польської дружби і Українського товариства дружби і культурного зв'язку з закордоном було створено Польську культурно-освітню секцію. У вересні 1988 р. її було перетворено в культурно-освітнє товариство поляків в Україні (КОТП). Підрозділи товариства були створені у Києві (ім. А. Міцкевича), Житомирі (ім. Я. Домбровського). У Києві відкрито польську гімназію, відділи польської книги в бібліотеках. Відновлено видання польськомовної газети «Київський щоденник» (після 75-річної перерви) [18].

Товариство налагодило контакти з Київським будинком вчителя, в приміщеннях та концертних залах якого працює «Польський клуб». Він організовує вечори польської пісні, музики, поезії, різноманітні зустрічі. У жовтні 1990 р. в Києві був створений перший в Україні дитячий фольклорний польський ансамбль «Першоцвіт» під керівництвом Б. Краснопольського. У столиці України з березня 1992 р. працює польський дитячий ляльковий театр. КОТП веде культурно-освітню роботу у містах і селах. Лекторій (польською мовою) відкрився при Житомирському педагогічному інституті. Члени товариства підтримують контакти з клубом порцелянової фабрики у Кам'яному Броді на Житомирщині, де 80% працюючих – поляки.

Польська громадськість м. Києва доклала багато зусиль для відродження релігійного життя католиків, відкриття костьолів. Так, у Києві держава повернула католицькій церкві і віруючим три храми, зокрема, шедевр архітектури, колишній Будинок органної та камерної музики – костьол Святого Миколая.

У Києві започатковано цікаву форму співпраці органів влади міста з національно-культурними товариствами у форматі проведення огляду національних традицій, звичаїв та обрядів національних меншин «Фольклорама».

Лише протягом 2006 року за підтримки держави в м. Києві проведені: III міжнародний тюрко-татарський конкурс-фестиваль «Київ-сандугачі», Всеукраїнський фестиваль «Російська культура в Україні», міжнародний ромський фестиваль «Амала», Всеукраїнський фестиваль єврейської культури «Шолом, Україно!».

Ефективним заходом, що сприяє вивченню та знанню державної української мови представниками національних меншин є щорічний загальноміський конкурс «Квітни, мово, мов зірниця слова», який проводиться під егідою Управління у справах національностей Київської міськдержадміністрації за участю органів освіти, культури, громадських організацій національних меншин.

Інформаційні потреби національних меншин в Київській області задовольняють ЗМІ національних меншин. В Києві на всеукраїнському і на регіональному рівні для національних меншин виходять газети, засновані національно-культурними товариствами, які видаються без підтримки держави: це загальноукраїнські газети для азербайджанців – «Голос Азербайджану», євреїв – «Хадашот», німців – «Німецький канал», татар – журнал «Дуслик».

Отже, розвиток духовної і матеріальної культури національних меншин Київщини і Житомирщини наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. відбувається в органічній єдності з відродженням національно-культурного життя українського народу. Духовні здобутки кожної етнічної меншини водночас збагачують культуру України, закладають дієву основу для міжнаціональної єдності та співпраці. Духовна і матеріальна культура національних меншин Центрального Полісся великою мірою залежить від того, як держава реально турбується про забезпечення їхніх прав і свобод, створення умов для праці та відпочинку, освіти й навчання, розвитку культури. Позитивним чинником розвитку етнонаціональної сфери є створення умов та надання можливості представникам різних національностей відроджувати та

зберігати свою етнічну самобутність, мову, культуру, традиції, звичаї і обряди, зокрема, через діяльність національно-культурних товариств.

---

1. Мигович І.І. Свобода совісті: українські реалії. – К., 2009. – С. 94.

2. Національний склад населення України та його мовні ознаки. За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 р. – К., 2003. – С. 143.

3. Актуальні питання вітчизняної етнополітики: шляхи модернізації, врахування міжнародного досвіду. / За загальною редакцією Ю.Тищенко. – К., 2004. – С. 271.

4. Національний склад населення України та його мовні ознаки. За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 р. – К., 2003. – С. 131.

5. Актуальні питання вітчизняної етнополітики: шляхи модернізації, врахування міжнародного досвіду. / За загальною редакцією Ю.Тищенко. – К., 2004. – С. 271.

6. Конституційно-правовий статус національних меншин в Україні: Монографія. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2001. – С. 10.

7. Записано зі слів Снідевич Емілії В'ячеславівни – голови чеського товариства м. Житомира, 1959 р. н.

8. Рафальський І.О. Етнонаціональний розвиток Житомирщини в сучасних умовах // Науковий збірник. – Київ – Житомир., 1998. – С.10.

9. Майя Лутай. Земля, що стала матір'ю. Чехи на Волині в ХХ столітті. – Радянська Житомирщина. – 1996. – 1 лютого. – С.4.

10. Записано зі слів Піньковського Володимира Володимировича – голови німецького товариства Житомирщини, 1963 р.н.

11. Тижні німецької культури в Україні 2008 // http://gorod.kiev.ua/afisha/afisha_event.php?event_id=2447

12. У Житомирі пройшла «німецька» олімпіада // http://www.zhitomir.info/news_19753.html.

13. Віктор Ющенко зустрівся з представниками національно-культурних товариств Житомирщини // http://www.zhitomir-region.gov.ua/index_news.php?mode=news&id=3968

14. Моро К. Полонія Житомирщини // Форум націй. – 2009. – № 4/83. – С. 3.

15. Стан міжнаціональних відносин у Київській області // http://www.koda.gov.ua/stan_mizhnatsionalnih_vidnosin_u_kijivskij_oblasti

16. Рудницька Т. М. Етнічні спільноти України: тенденції соціальних змін. – К.: Ін-т соціології НАНУ, 1998. – С. 22–23.

17. Німецька школа в Києві урочисто розпочала новий 2010/2011 навчальний рік і відкрила нову будівлю школи // http://www.kiew.diplo.de/Vertretung/kiew/uk/06/Meldungen_Ku_2010/DSK_Eroeffnung_2010.html

18. Калакура О.Я. Поляки в етнополітичних процесах на землях України у XX столітті. – К.: Знання України. – 2007. – С. 267.